

ВИСШЕ ВОЕННОМОРСКО УЧИЛИЩЕ „Н. Й. ВАПЦАРОВ“

9002 Варна, ул. „В. Друмев“ 73, тел.052/632-015, факс 052/303-163

“FILII MARIS SUMUS”

СТРАТЕГИЯ

за развитие на професионално направление

9.1 „Национална сигурност“

във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“

за периода 2022-2027 г.

Варна, 2022

Стратегическото разположение на Черно море, уязвимостта на региона и новите перспективи пред неговото развитие изискват координирана, гъвкава и отговорна национална политика.

Трансформационните процеси във всички сфери на политическия и социално-културен живот и естеството на новите предизвикателства и заплахи налагат координиран и интегриран подход с цел защита на интересите на страната и нейната сигурност. За сравнително краткия в исторически аспект период от 1990 г до сега страната ни възприе евроатлантическите норми и ценности чрез членството си в най-големия военно-отбранителен съюз НАТО и ЕС и отбеляза огромен напредък в редица области от ключово значение за националната и регионална сигурност. Като пълноправен член и на двете организации страната ни придоби нов опит, преосмисли стратегическите си цели и интереси и извърши необходими реформи в съответствие с променената среда за сигурност в национален, регионален, континентален и глобален мащаб.

България притежава географско положение, научно-образователен капацитет, опит, вътрешна сигурност и балансирана външна политика. Положителният ефект от тези условия е въпрос на стратегическа визия и добро управление. Морското дело и морската сфера се отличават с многообразие на актьорите и разнопосочност на дейностите от почти всички сфери на политико-икономическия живот. България като външна морска граница на ЕС и НАТО има отговорност за защита на националните морски пространства отвъд чисто националните отговорности. Това изисква изграждане на координирана и стабилна среда на международно морско сътрудничество, следвайки ясно изразен и застъпен национален интерес.

Обучението по национална сигурност в морския сектор следва гореописаните специфики. Дори най-общият и повърхностен анализ показва динамичността на морската среда за сигурност, върху която влияние оказват както членството в морските структури и политики на НАТО и ЕС, така и в Международната морска организация (ИМО) и Европейската агенция за морска безопасност (EMSA), нарастващите изисквания по отношение на сигурността и безопасността на корабоплаването и подготовката на морските лица, развитието на морския сектор в контекста на европейската транспортна политика и новите геостратегически транспортни проекти, които изискват навременни и адекватни решения за развитието на националните транспортни коридори и максималното им регионално и международно интегриране.

Традиционното възприемане на морето като среда за корабоплаване, туризъм, риболов, пренос на енергийни суровини, се променя значително. Глобализацията, особено в областта на икономиката, на интегрирания транспорт, доведоха до разпространяване на влиянието на морските дейности и на морето „навътре“ на сушата. Обособиха се нови морски дейности, частично фрагментирани и разслоени по своя характер със силно изразен финансово-икономически и мениджърски профил. Многоаспектният характер на средата и предизвикателствата поставят въпроса за взаимодействието на компонентите ѝ в условията на известна загуба на интегрираност на системата, където традиционните модели на централизация на управление не са достатъчно адекватни. В тази връзка основните функции на системата са: специализираното обучение на кадри за всички професионални морски направления, поддържане на тяхната квалификация или ако се налага преквалификация съобразно внедряването на нови системи и технологии и влизането в сила на нови международни правила и разпоредби; участие в стратегическото планиране; и участие в изследователската и развойна поддръжка на системата на морските дейности.

От гореизложените фактори може да се направи извода, че обучението в областта на националната сигурност в морската сфера е насочено към създаване на кадри в областта на организацията и управлението на сигурността и създаването на контролирана среда в морските пространства в условията на засилено технологично развитие и автоматизиране на системите. Също така, обучение на експертни кадри за потребностите на държавните ведомства, отговарящи за формирането на съответстваща на поетите съюзни и международни задължения национално отговорна политика към организацията и управлението на морските дейности и експертни кадри за потребностите на специализираните структурни звена на неправителствени граждански организации в областта на организацията и управлението на морските дейности.

Като се има предвид гореизложеното, ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ откликна на нарастващите се потребности от кадри за сферата на морската индустрия, като разработи проект за разкриване на обучение в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, в област на висше образование „Сигурност и отбрана“. Проектът беше оценен положително от НАОА с решение от 08.04.2022 г. (Протокол 10) на Акредитационния съвет. На тази основа във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ беше обявен прием на студенти в ОКС „бакалавър“, сп. „Национална и регионална морска сигурност и ОКС „магистър“, сп. „Мениджмънт на националната сигурност“. С началото на учебната 2022/23 година започна и обучение на студенти в двете степени на висше образование.

С настоящата стратегия **целта е да се операционализира в по-голяма степен дейността във ВВМУ „Н.Й. Вапцаров“ по развитието на професионално направление 9.1. „Национална сигурност“**, в условията на вече приети студенти в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ и да се създадат предпоставки за акредитиране на професионалното направление с висока оценка.

Мисията на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ по отношение на професионално направление 9.1. „Национална сигурност“ е да създава академична среда за мотивиране на обучаемите, стимулиране на личностното им израстване и подготовката им за лидерските функции и специфичните отговорности в динамичната среда за сигурност през 21 век.

Визията на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ за развитие на професионално направление 9.1 „Национална сигурност“ в периода от 2022 до 2027 г. е утвърждаването му като един от водещите центрове у нас за подготовка на кадри в трите степени на висше образование – ОКС „бакалавър“, ОКС „магистър“ и ОНС „доктор“ в сферата на сигурността, с развит научен потенциал за осъществяване на задълбочени и обхватни изследвания и експертизи и участие в проекти.

Осъществяване на визията изисква решаването на следните **5 стратегически цели:**

Цел №1: Осъществяване на устойчив прием на обучаеми в ОКС „бакалавър“, ОКС „магистър“ и ОНС „доктор“.

Развитието и успешното акредитиране на професионалното направление през 2024 г. зависи от устойчивия прием на обучаеми в програмите от различните степени на висше образование. В тази връзка пред катедра „Национална сигурност“, във времеви хоризонт на стратегията стоят следните **задачи:**

1. Изследване на мотивационния профил на първите приети студенти в професионалното направление в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“, с цел по-добра ориентация за целевата група и по-пълноценна подготовка на кандидат-студентската кампания за следващите учебни години.

2. Осъществяване на „агресивна“ рекламна и маркетингова кампания за презентиране на професионалното направление сред учащите се, както и пред заинтересовани среди от морската индустрия, правителствения и неправителствен сектор в рамките на КСК на училището.

Индикатори:

1. Осъществяване на прием от минимум 40 студенти в ОКС „бакалавър“ за учебна година.

2. Осъществяване на прием от минимум 15 студенти във всяка програма в ОКС „магистър“ за учебна година.

3. Осъществяване на прием на минимум 2 докторанти за календарна година в докторска програма.

4. Към началото на учебната 2024/2025 г., когато е стартирала процедурата за акредитация на професионалното направление, същото следва да има не по-малко от 120 студенти в ОКС „бакалавър“, 15 студенти в ОКС „магистър“ и поне 6 докторанти. През периода се очаква да са завършили и поне 20 студенти в ОКС „магистър“, магистърска програма „Мениджмънт на националната сигурност“.

Цел №2. Поддържане на високо качество на учебната дейност.

Поддържането на високо качество на учебната дейност предполага обучаемите да се изграждат като предприемчиви, търсеци ново познание и етични граждани, активно ангажирани в собственото си обучение и в решаването на сложните проблеми пред националната сигурност и глобалните предизвикателства пред обществото. В тази връзка учебните планове и учебните програми следва да са в съответствие, от една страна с динамичните промени в средата за сигурност и постиженията в научната област, но от друга – да са съобразени с интересите на обучаемите. Учебните планове и програми да бъдат ориентирани към практиката и да отразяват тенденциите в националните и международните изследвания в областта на сигурността и отбраната. За реализирането на тази стратегия следва да се решават следните **задачи**:

1. Обучението в професионалното направление да се осъществява при използване на съвременни интерактивни подходи, при отчитане на потребността от активност на обучаемите в учебния процес и подготовката им за конкретна практическа дейност, с възможност за широк трансфер на компетенции в разнообразни ситуации с различна степен на определеност/неопределеност, чрез:

- трансфериране на знанието и научените уроци от практиката, получени в хода на обмена с партньори от практиката;

- трансфериране на върховите изследователски постижения в образователни възможности за обучаемите и по-нататъшно инвестиране в учебно-преподавателската работа.

- системен и непрекъснат анализ и оценка на учебното съдържание (учебните планове и програми) и неговото актуализиране в зависимост от промяна в средата за сигурност, технологичната среда и/или наличие на върхови научни постижения в сферата, при активно взаимодействие с експерти от практиката и обучаемите.

2. Разработване, с използване на възможностите на съвременните цифрови образователни технологии, на интерактивни учебни материали и среда за динамична комуникация между преподаватели и обучаеми.

3. Системно отчитане на удовлетвореността на обучаемите от образователния процес и „настройването му“ в съответствие с потребностите и възможностите им.

4. Създаване на условия и стимулиране на обучаемите за осъществяване на практики в партньорски на училището организации.

5. Привличане на експерти от практиката за провеждане на конкретни практически занятия или серия от такива.

Индикатори:

1. Брой на разработени и внедрени в учебната дейност случай от практиката, разработени по правилата на дидактиката за създаване на интерактивност в учебния процес, по всяка дисциплина.

2. Използване на върховите постижения в сферата на сигурността в обосноваване на организацията и функциониране на системите за сигурност.

3. Брой на актуализирани учебни програми за всяка учебна година.

4. Брой на разработени интерактивни учебни материали по отделните дисциплини, отнесени към общия брой на преподаваните дисциплини.

5. Брой проведени анкети и/или фокус-групи с обучаемите.

6. Брой на студенти осъществили практики в организации, свързани с функциониране на системите за сигурност на различни нива.

7. Брой представители на студентите включени в прегледи на квалификационните характеристики, учебните планове и програми.

8. Брой на експерти от практиката дали становища при прегледи на квалификационните характеристики, учебните планове и програми.

9. Създадена виртуална среда за непрекъсната комуникация между преподаватели и студенти от професионалното направление.

10. Привлечени експерти от практиката за участие в учебния процес.

Цел №3: Развитие и съхраняване на качествен академичен състав, с висока мотивация за осъществяване на обучение в съответствие с компетентностния подход и високите научни постижения в сферата на сигурността, както и осигуряване на минимално необходимия брой на хабилитиран състав за успешна акредитация на професионалното направление през 2024 г.

Компетентностният подход в образованието се наложи като алтернатива на предметно ориентирания подход, който беше характерен за предходни периоди от

индустриалното развитие на обществото и съответстващия образователен модел. Днес упорито навлизане в епохата на Индустрия 4.0, т.е. четвъртата индустриална революция. В епохата на Индустрия 4.0 все по-масово навлиза интернет на нещата, роботиката, 3D принтирането и когнитивните технологии базирани на изкуствен интелект. Това от една страна променя значимо и разтърсващо средата за сигурност, като паралелно с това предполага и значими промени в съдържанието и формите на обучение на кадрите за работа в условията на Индустрия 4.0. От своя страна, промяната във формата и съдържанието на учебния процес предполага и нови изисквания към академичния състав на висшите училища и в частност, към състава на катедра „Национална сигурност“.

Професионалното направление „Национална сигурност“, за периода на настоящата стратегия подлежи на програмна акредитация със старт на процедурата през юли 2024 г. Това предполага към началото на 2024 г. ВВМУ да е осигурило наемането на необходимия минимален брой хабилитирани лица в област на висше образование „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“. Опитът показва, че едно професионално направление може успешно да осъществява обучение в ОКС „бакалавър“, ОКС „магистър“ и ОНС „доктор“, когато разполага с не по-малко от 7-8 хабилитирани преподаватели в направлението.

Към момента на подготовката на стратегията, катедра „Национална сигурност“ разполага с щат от 8 цивилни бройки, от които 7 са усвоени, както следва:

- Един хабилитиран в професионално направление 3.2. Психология;
- Двама хабилитирани в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“ (Един е регистриран в НАЦИД, на един предстои в срок от 6 месеца вписване за отговарящ на минималните национални изисквания);
- Предстои избор на 1 хабилитиран на конкурс за доцент по професионално направление 9.1. „Национална сигурност“;
- Един гл. ас. д-р по професионално направление 9.1. „Национална сигурност“;
- Един гл. ас. д-р по професионално направление 3.7. „Администрация и управление“;
- Един преподавател.

Във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ на трудов договор има още две хабилитирани лица по професионално направление 9.1. „Национална сигурност“.

Към момента на трудов договор под 65 г. възраст във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ **работят 4 хабилитирани лица по професионално направление 9.1. „Национална сигурност“**. С избора на още едно хабилитирано лице по обявен конкурс, който приключи, **хабилитираните в професионалното направление ще станат 5.**

Потенциал за хабилитиране в професионалното направление в периода до подаване на доклад за програмна акредитация има един от главните асистенти в катедрата.

Така се очертава перспектива към акредитация на професионалното направление да се подходи с 6 хабилитирани лица в професионалното направление и да се изпълни успешно една от препоръките на НАОА за увеличаване на броя на хабилитираните преподаватели по професионалното направление.

Въпреки перспективата за 6 хабилитирани в професионалното направление към момента на подаване на доклад за акредитация, целесъобразно би било, останалото неуسوено щатно място да се усвои по конкурс за назначаване на асистент, който да разработва дисертационен труд в проф. направление 9.1. „Национална сигурност“, с перспектива да се хабилитира, а на катедрата да се осигури още едно щатно място за наемане на още едно хабилитирано лице с хоризонт 2024 г. Така вероятната структура на преподавателския състав в катедрата ще включва асистент, гл. асистент и хабилитирани лица.

Осигуряването на достатъчен брой на хабилитираните преподаватели по професионално направление 9.1. „Национална сигурност“ е една от важните предпоставки за устойчивото развитие на професионалното направление.

За да се отговори адекватно на предизвикателствата на епохата и потребностите от устойчиво развитие на професионалното направление 9.1. „Национална сигурност“ във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“, се предполага да се решат следните задачи:

1. Създаване на подкрепяща академична среда в катедрата, за стимулиране на научното израстване на академичния състав, контактите с практиката, както и експертното участие в работни групи и проекти.

2. Осигуряване на допълнително обучение на преподавателите, които имат потребност, по използване на съвременни цифрови технологии в образователния процес и стимулирането им за разработване на интерактивно учебно съдържание.

3. Насърчаване публикационната активност на преподавателите и докторантите с приоритет в реферирани и индексирани издания.

4. Подобряване на педагогическата култура на преподавателите, чрез участия в обучения, организирани от катедрата семинари и методическа дейност, свързана с прилагането на интерактивни методи в обучението и използване на случай от практиката, за подобряване на компетенциите на обучаемите и създаване на по-адекватна на съвременните технологии и поколенческите промени педагогическа среда.

5. Стимулиране на докторанти в професионалното направление с изявени качества за преподаване да започнат академична кариера.

6. Стимулиране на преподавателите от професионалното направление за активно участие в научни форуми, конференции, семинари, за кумулиране на опит и идеи както в сферата на научните изследвания в направлението, така и по методиката на обучение на специалисти в него.

7. Стимулиране на академичната мобилност с цел преподаване и обобщаване на опита в обучението по професионалното направление в чужбина.

Индикатори:

1. Брой на публикации на един преподавател в реферирани и индексирани издания и в издания от референтния списък на НАЦИД.

2. Брой участия на един преподавател в научни форуми, конференции, конгреси, семинари и др.

3. Брой мобилности с цел преподаване в чужбина.

4. Участия на преподаватели в обучения, семинари, обмяна на опит по педагогическите технологии за обучение на студенти в професионалното направление.

5. Участия на преподаватели в експертни групи и проекти.

Цел 4. Развитие на академичния профил в професионалното направление за осигуряване на устойчиво развитие на професионалното направление.

Към момента академичният профил на професионалното направление включва една специалност в ОКС „бакалавър“ – „Национална и регионална морска сигурност“, една специалност в ОКС „магистър“ – „Мениджмънт на националната сигурност“ и една докторска програма – „Военно-политически аспекти на морската сигурност“.

Подобен профил удовлетворява на етапа на стартиране на обучението в професионалното направление, но устойчивото развитие на същото изисква развитие на академичния профил паралелно с развитие и съхранението на академичния състав в професионалното направление.

Логиката за развитие на академичен профил предполага базова специалност в ОКС „бакалавър“, с каквато разполагаме и „ветрило“ от магистърски и докторски програми, на български и английски език, както и курсове за обучение през целия живот (следдипломна и допълнителна квалификация).

В тази връзка, в ОКС „магистър“, освен съществуващата специалност „Мениджмънт на националната сигурност“, могат да се акредитират, в зависимост от потребностите на морската индустрия и организациите от сферата на сигурността

и нови специалности. Подобна специалност може да бъде „Организация и управление на сигурността във водния транспорт“, или „Организация и управление на сигурността на критичната инфраструктура“ или други. Магистърска програма в сферата на сигурността на водния транспорт би била „оборотна“ и на английски език.

Проучването на потребностите на индустрията би дало непосредствена представа за потребностите и тематичната област на новата (новите) магистърски програми.

Потенциал за развитие има и в ОНС „доктор“, в две посоки:

1. Съществуващата програма „Военнополитически аспекти на морската сигурност“ да се предлага и на английски език, предвид подготовката и възможностите на 3-те хабилитирани лица, които осъществяват обучение по нея.

2. Разработване на нова докторска програма, която да обхване по-детайлно проблемите на сигурността във водния транспорт и критичната инфраструктура. Подобна програма може да бъде „Организация и управление на сигурността в морската индустрия“ и да се предлага на български и английски език.

Акредитирането на нови магистърски и докторски програми може да стане в рамките на програмната акредитация на професионалното направление. До този момент е важно стабилизирането и устойчивото развитие на наличните. В периода до акредитацията може да се проучат потребностите на индустрията и да се формулират точно и ясно тематичните полета на новите програми, както и да се подготвят необходимите доклади-самооценки.

Съществен резерв, както за приходи в професионалното направление, така и за осъществяване на маркетинг и реклама за основните образователни продукти, има в курсовете за обучение през целия живот. Чрез тях могат да се предлагат в перспектива възможностите на магистърските и докторските програми, като преминатото обучение в курсовете може да се признава като кредити по съответни дисциплини в магистърските програми.

Описаните възможности предполагат решаването на **следните задачи** в рамките на времевия хоризонт на стратегията:

1. Проучване на потребностите на морската индустрия и организациите от сферата на сигурността, за разработване на:

- нова магистърска програма в професионалното направление;
- нова докторска програма;
- набор от курсове в сферата на сигурността, за обучение през целия живот.

2. Промотиране на съществуващата докторска програма „Военнополитически аспекти на морската сигурност“ сред партньори от чужбина, за набиране на докторанти за обучение на английски език.

3. Подготовка на необходимите документи и включване на нова магистърска и докторска програма в процедурата за акредитиране на професионалното направление.

Индикатори:

1. Разработена и акредитирана нова магистърска програма в професионалното направление.
2. Разработване и акредитиране на нова докторска програма в професионалното направление.
3. Разработване на набор от курсове за обучение през целия живот.
4. Набрани обучаеми в новите магистърски и докторски програми на български и английски език.
5. Набрани курсисти в курсовете за обучение през целия живот.

Цел № 5. Превръщане на ВВМУ в научен хъб по проблемите на развитието и сигурността на Черноморския регион, емисионен център на научно знание по проблемите на региона, както и генератор на идеи за поддържане на стабилността и просперитета му.

Формулирането на националните интереси във всички сфери на социално-икономическия живот, тяхното концептуално и организационно осигуряване, както и дефинирането и приемането на цялостни политики налагат задълбочен анализ на средата, в която те функционират и се изменят. Насоките и приоритетите на политиките са неизменно свързани с променящата се среда за сигурност в континентален и регионален план, чиито особености оказват пряко влияние върху динамиката на политическите, икономически и обществено-социални процеси.

Планирането на национално отговорни политики и тяхното изпълнение от една страна ще осигури максимално усвояване на всички икономически възможности, и от друга страна е необходим инструмент за осигуряване на сигурна и безопасна среда в динамично променящия се Черноморски регион.

Динамично развиващите се процеси на военнополитическо противопоставяне, съчетани с опити за налагане на геополитическо влияние чрез управление и контрол на транспортно-енергийните коридори в региона, налагат преосмисляне на националния интерес, но продължавайки външнополитическата линия на балансирана политика.

Справянето с новите предизвикателства, възникващи от динамичните промени в регионалната среда за сигурност, изисква адекватна оценка и анализ за по-добро разбиране на процесите, за развитие на устойчив и взаимосвързан икономически растеж и транспортна свързаност за региона и за Европа.

В контекст на казаното по-горе, по предложение на кат. „Национална сигурност“, от Академичния съвет, с протокол №.....беше приета концепция за разкриване на „Център за изследване на сигурността и развитието на черноморския регион“. Центърът ще осигури форум за представяне на научни изследвания и обмен на виждания и идеи на висококвалифицирани експерти за „напредък“ в различните аспекти на морската сигурност на Черноморския регион, Източна и Югоизточна Европа и Евроатлантическата общност, както и възможност за използване на тези постижения в подготовката на обучаемите в професионалното направление.

Елемент от развитието на професионално направление „Национална сигурност“ е „оживяването“ на Центъра и изпълването му със съдържание. Това към момента вече е възможно, предвид развитието на академичния състав на катедрата и неговите възможности. С развитието на Центъра ще се подобри „видимостта“ на професионалното направление за широката общественост и ще се подобрят възможностите му за устойчиво развитие.

В тази връзка се налагат следните важни **задачи**:

1. Разработване на структура на Центъра и нещатно осигуряване на дейността му с експерти от катедра „Национална сигурност“ и други катедри.
2. Разработване и утвърждаване на план за дейността на Центъра.
3. Промотиране по подходящ начин възможностите и дейността на Центъра.
4. Организиране на „кръгли маси“ по важни за определен момент проблеми на региона;
5. Научни конференции по проблемите на развитието и сигурността на Черноморския регион и националната сигурност;
6. Организиране и провеждане на научни изследвания, чрез привличане на финансиране по различни програми и публикуването им във вид на колективни монографии;
7. Издаване в перспектива на специализирано списание (най-добре в електронен формат) по проблемите на развитието и сигурността на Черноморския регион.
8. Разработване на експертни оценки по заявка от институции и бизнеса по регионални проблеми;
9. Провеждане на обучения и „майсторски класове“ за подобряване на квалификацията на експерти, преподаватели, докторанти и служители от държавната администрация и бизнеса по проблемите на Черноморския регион.
10. Създаване на научна информационна банка по проблемите на развитието и сигурността на Черноморския регион.

Индикатори:

1. Функциониране на Центъра в съответствие с концепцията за разкриването му и утвърдения план за работа на центъра.
2. Брой на проведени научни прояви – кръгли маси, конференции и др.
3. Брой издадени научни публикации по проблемите на сигурността и развитието на Черноморския регион.
4. Разработени експертни оценки по заявки на институции и бизнеса.
5. Създадена научна „банка“ с информация по проблемите на сигурността и развитието на Черноморския регион.
6. Привлечени средства за финансиране на научни изследвания и реализиране на проекти.

По отношение на инфраструктурното осигуряване на обучението в специалността, смятаме, че на този етап не е нужно допълнително осигуряване. Съществуващата учебно-тренировъчна инфраструктура във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ напълно удовлетворява потребностите на професионалното направление.

Стратегията е обсъдена и приета на Академичен съвет на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ с протокол № 36/24.11.2022 г. и отменя действието на редакция първа, приета от АС с протокол 116/30.01.2020 г.

НАЧАЛНИК НА ВВМУ „Н. Й. ВАПЦАРОВ“

ФЛОТИЛЕН АДМИРАЛ ПРОФ. Д.В.Н.

БОЯН МЕДНИКАРОВ

БМ 2022 г.

